

BĚLČICE, okr. Strakonice, Jihočeský kraj

Čtyřúhelníkové valy doby laténské

200 př. Kr. až přelom letopočtu

Význam: Ohrazený areál typu *Viereckschanze* s možnou vazbou na zlatonosné vodní toky jižních Čech.

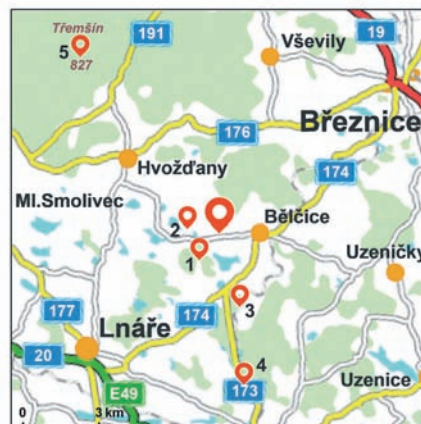
Historie: Čtyřúhelníková valová ohrazení mladší doby laténské (asi 3.–1. století př. Kr.), v archeologické literatuře označovaná německým termínem **Viereckschanzen*, tvoří mezi laténskými lokalitami specifickou skupinu památek. Na mapách bývají někdy označena jako „keltské valy“ a takto vstoupila (byť je toto označení sporné) i do povědomí veřejnosti. Na naše území se stavby tohoto typu pravděpodobně rozšířily ze sousedního Bavorska, kde jsou známy ze stovek nalezišť. V Čechách jich bylo spolehlivě identifikováno prozatím sedm. Obtížejich správného *datování jsou způsobeny mnohdy krátkým osídlením, které po sobě nezanechalo početnější archeologické stopy. Druhým důvo-

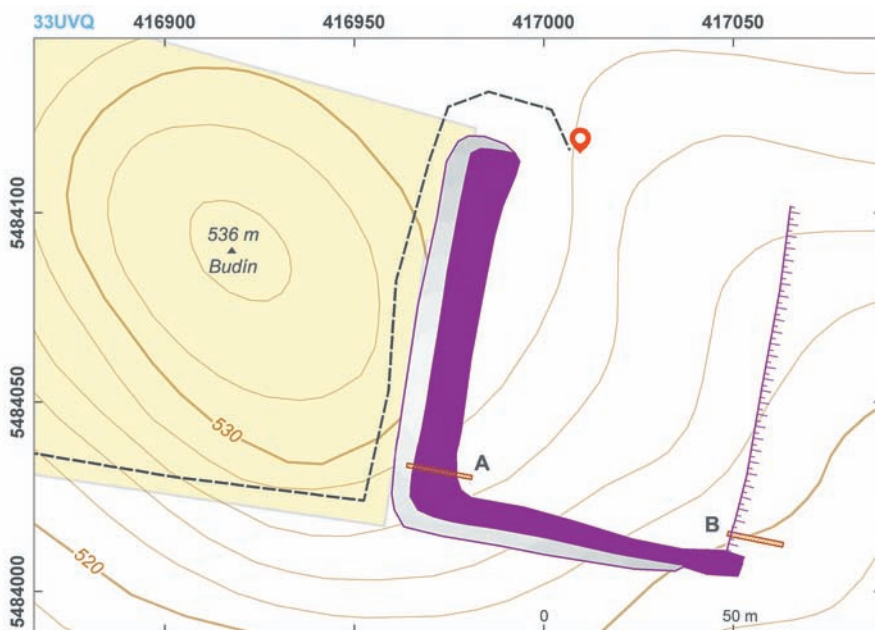
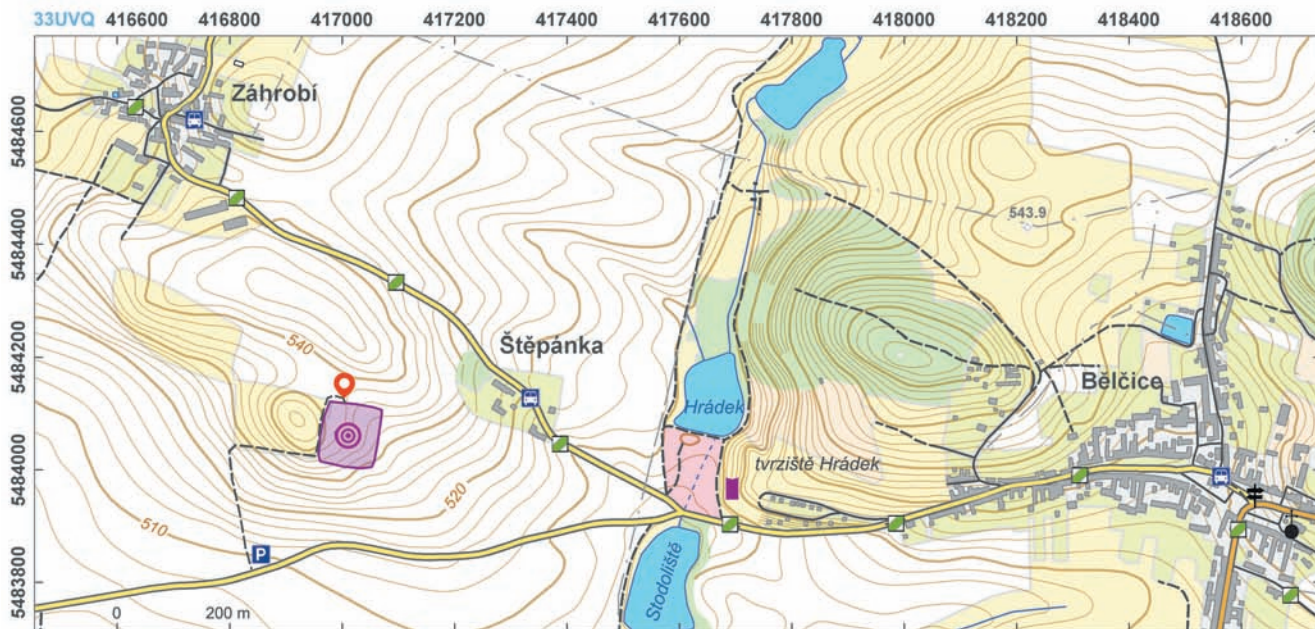
dem je jejich časté opětovné využívání ve středověku a novověku a nápadná podoba s novověkými vojenskými tábory, s nimiž mohou být při absenci archeologických nálezů a bez řádného *archeologického výzkumu snadno zaměňovány.

Typickou podobu areálů typu *Viereckschanze* představuje čtvercový, obdélný nebo lehce lichoběžníkový tvar o straně přibližně 100 m; výjimkami ale nejsou větší ani menší případy. Obvod areálu bývá lemován nasypnými hlíněnými *valy (zpravidla bez vnitřní kamenné konstrukce), na jejichž vnější straně jsou hrotilé (tj. do tvaru „V“ zahloubené) příkopy. Některé z těchto staveb mají charakteristicky převýšená nároží a v jedné straně (nikdy ovšem ne v té severní) patrný vstup. V novověku byly valy čtyřúhelníkových areálů často rozorávány při obdělávání polí, a proto se do současnosti dochovaly

↑ Pohled na lokalitu (zachovalý západní val) od jihovýchodu. Foto A. Danielisová, 2014.

□ Plán lokality A. Danielisová.

v úplnosti jen nemnohé. Nezřídka již nejsou na povrchu patrné vůbec a k jejich objevu došlo jen díky *letec-kému průzkumu (částečně je tomu tak i v případě areálu v Bělčicích).

Uvnitř těchto opevnění se zpravidla nenacházelo mnoho staveb, což vedlo mj. k tomu, že *Viereckschanzen* byly dlouho chápány jako kultovní areály – svatyně. Teprve asi před deseti lety převážil zřejmě správnější názor, že šlo o typ sídliště, možná sídlo lokální elity. V některých případech bylo ohrazení i součástí většího sídliště, které se rozkládalo kolem. Všem těmto areálům je pak společná poloha na mírně vyvýšeném místě s dobrým rozhledem do krajiny a poblíž vodního toku. Podél potoků v blízkosti čtyřúhelníkových valů se poměrně pravidelně objevují rýžovnické *sejpy – kromě Bělčic jde např. o okolí →Markvartic u Sobotky, →Třebeska nebo →Skříple, kde byl

dokonce nalezen *depot zlatých keltských mincí. Není proto vyloučeno, že tento typ sídliště souvisel s činností společenských skupin zabývajících se získáváním (a zpracováním?) zlata.

Lokalita v Bělčicích vstoupila do povědomí archeologů r. 1986. O dva roky později bylo archeologickým výzkumem potvrzeno, že jde o areál z doby laténské (i když podle písemných pramenů zde mělo za třicetileté války přechodně ležet vojsko českých stavů). Sondy byly položeny v místě valu (A) a příkopu (B) a byly z nich získány nepočetné zlomky laténské keramiky. V příkopu u severozápadního nároží byl nalezen ve druhotné poloze (tj. mimo místo svého původního použití) laténský kamenný mlýnek. *Geofyzikální měření zjistilo, že v jihozápadním nároží pravděpodobně stál nadzemní objekt (dům).

Popis: Ohrazení leží na jihovýchodním svahu kopce Budín (536 m n. m.), zhruba 50 m pod jeho vrcholem. I když tato poloha není ze strategického hlediska optimální, otevírá se odsud daleký výhled na velkou část Blatenska a některé vrcholky Pootaví. Rozměry téměř čtvercového areálu činí 101 × 107 m, rozměry vnitřní plochy asi 75 × 80 m. Plocha lokality je stále orána, pouze s výjimkou valu na západní straně a v jihozápadním rohu, který je porostlý keři a stromy.

Původní vchod do areálu není dnes patrný, ale mohl se nacházet buď na jižní, nebo na východní straně. Dnes se dovnitř nejlépe vstupuje ze severozápadu. Valy jsou poznamenány dlouhodobou zemědělskou činností, která zcela zničila severní a východní stranu ohrazení. Na východě je vidět jen nevýrazná terénní vlna, která ukazuje původní vymezení plochy, jinak

patrné pouze na leteckých snímcích. Nejlépe jsou valy s příkopem dochovány na západní straně, kde výška valu dosahuje téměř 3 m, a do jisté míry i na straně jižní. Uvnitř plochy lze přítomnost archeologických objektů sledovat pomocí *porostových příznaků na vzrostlém obilí – nejvýraznější jsou tyto stopy v jihovýchodní části areálu.

Jižně od ohrazení, za silnicí, objevil v minulosti povrchový *archeologický průzkum současné laténské sídliště. Nedaleko lokality se také nacházejí rýžovnické sejpy podél Závišínského potoka, z nichž nejbližší jsou vzdálené méně než 1 km. Získávání zlata v době laténské není sice v případě závišínských rýžovišť zatím spolehlivě prokázáno, ale je pravděpodobné v nedalekých Modlešovicích. [ad]

Literatura: Waldhauser – Fröhlich 1992; Michálek 1999a.

Navigační bod: N 49°30'14.43", E 13°51'13.23" (vstup ze severní strany).

Přístup: Z doporučeného místa parkování po naznačené cestě přes pole k valům.

Rizika: V pozdně jarních a letních měsících jsou terénní prvky hůře viditelné kvůli vegetaci. Přístup může být tou dobou komplikován nebo zneemožněn vzrostlým obilím.

Okolí: [1] Újezdec u Bělčic (ST), rýžovnické sejpy na Závišínském potoce: N 49°29'56.10", E 13°50'41.45" (0,8 km).

[2] Záhrobí (ST), rýžovnické sejpy na Závišínském potoce: N 49°30'32.41", E 13°50'23.17" (1,2 km).

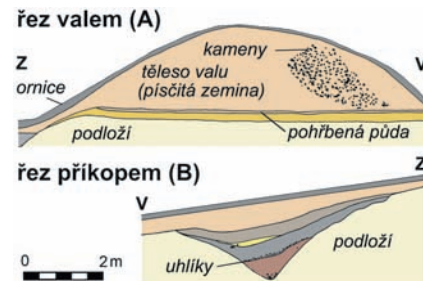
[3] Závišín u Bělčic (ST), rýžovnické sejpy na Závišínském potoce: N 49°29'02.22", E 13°51'56.85" (2,3 km).

[4] Chlum u Blatné (ST), rýžovnické sejpy na Závišínském potoce: N 49°27'38.05", E 13°51'57.86" (4,9 km).

[5] Voltuš (PB), hradiště a hrad Třemšín: N 49°34'01.41", E 13°46'39.15" (9,0 km).

↙ *Letecký snímek lokality s dobře patrnými porostovými příznaky nad příkopem v zaniklé části opevnění. Foto J. Michálek, 1999.*

↓ *Řez valem a příkopem dokumentovaný archeologickým výzkumem v r. 1988. Podle Waldhauser – Fröhlich 1992 (s podrobným popisem).*

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.